

Στην καρδιά του κτήνους

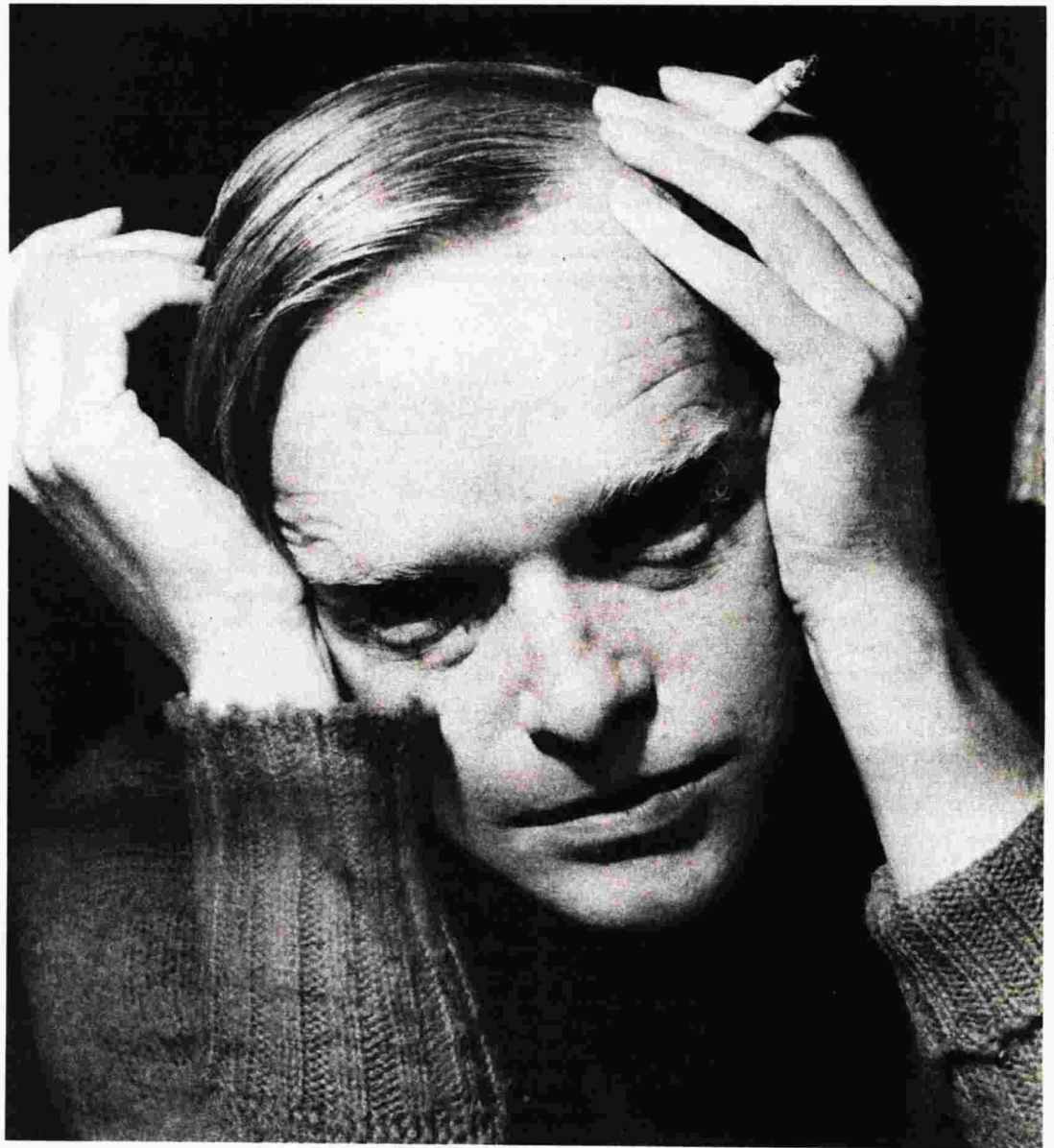
Από τον ΦΙΛΙΠΠΟ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Στις 15 Νοεμβρίου 1959, δολοφονήθηκαν τα τέσσερα μέλη της οικογένειας Κλάττερ που βρίσκονταν στο σπίτι τους, στην άσημη κομμόπολη Χόλκομπ του Κάνσας. Ο Τρούμαν Καπότε ερεύνησε την υπόθεση, απεσταλμένος στην περιοχή του New Yorker, και με το υλικό που συνέλεξε από μαρτυρίες και την έρευνά του, έγραψε το πιο διάσημο μυθιστόρημά του. Ένα αφήγημα που διαβάζεται συνέχεια με το ίδιο ενδιαφέρον. [TBJ]

Truman Capote, *En ψυχρώ*, μετάφραση από τα αγγλικά: Αύγουστος Κορτώ, Πατάκη, Αθήνα 2017, 484 σελ.

Η κομμόπολη Χόλκομπ της πολιτείας του Κάνσας έγινε πασίγνωστη, την Κυριακή 15 Νοεμβρίου 1959, σε όλη την επικράτεια των Ηνωμένων Πολιτειών. Οι αγρότες κάτοικοί της, με καταγωγή από τη Γερμανία, την Ιρλανδία, τη Νορβηγία, το Μεξικό, την Ιαπωνία, καλλιεργούσαν χωράφια με σιτάρια, ζαχαρότευτλα, βρώμη, τριφύλλι, έτρεφαν αγελάδες και πρόβατα. Μέχρι τότε, ελάχιστα Αμερικανοί ήξεραν ότι υπήρχε αυτό το μέρος. Το περιστατικό που προκάλεσε την ξαφνική δημοσιότητα ήταν ένα ειδικό έγκλημα που διαπράχθηκε τα ξημερώματα εκείνης της Κυριακής: η σφαγή της οικογένειας Κλάττερ. Ο Χέρμπερτ Ουίλιαμ Κλάττερ, σαράντα οκτώ ετών, αυτοδημιούργητος ιδιοκτήτης φάρμας, απόφοιτος της γεωπονικής σχολής του Πανεπιστημίου του Κάνσας, δολοφονήθηκε μαζί με τη σύζυγό του Μπόνι, την έφηβη κόρη τους Νάνσυ και τον έφηβο γιο τους Κένυον – δυο μεγαλύτερες κόρες έμεναν αλλού. Τα τέσσερα μέλη της οικογένειας κοιμόνταν ήσυχα, όταν δύο ένοπλοι άνδρες μπήκαν στο σπίτι τους. Οι δράστες είχαν πληροφορίες πως υπήρχε εκεί ένα χρηματοκιβώτιο γεμάτο δολάρια που όμως δεν βρέθηκε. Τους πυροβόλησαν όλους κι έφυγαν αφού βεβαιώθηκαν πως ήταν νεκροί, φροντίζοντας να σβήσουν τα ίχνη τους.

Όταν ο γεννημένος στη Νέα Ορλεάνη το 1924, και ήδη πετυχημένος συγγραφέας του κομψού Προγεύματος στο *Τίφαν*, Τρούμαν Καπότε, διάβασε την είδηση σ' ένα μονόστιχο τριακοσίων λέξεων στους *New York Times*, σκέφτηκε να επισκεφτεί την κομμόπολη, να ασχοληθεί με την υπόθεση, να αναζητήσει το κίνητρο των δολοφονιών και να γράψει ό,τι προκύψει. Ζήτησε από τη διεύθυνση του *New Yorker* να του καλύψει το κόστος

Ο Τρούμαν Καπότε το 1959.

της έρευνας και, αφού εξασφάλισε τη στήριξη των ιθυνόντων του δημοφιλούς περιοδικού, αναχώρησε για το Χόλκομπ.

Ο Καπότε είχε περάσει δύσκολα παιδικά χρόνια: ο πατέρας του είχε φυλακιστεί για κατά συρροήν απάτη, οι γονείς του χώρισαν κι επιδόθηκαν σε διαμάχη για την

κηδεμονία του, ώσπου μετακόμισε στη Νέα Υόρκη με τη μητέρα και τον δεύτερο σύζυγό της. Στο Χόλκομπ, μαζί του, ήταν και η συγγραφέας Χάρπερ Λη, παιδική φίλη και συνεργάτριά του στην έρευνα που ακολούθησε –σε αυτήν αφιερώνει το βιβλίο του. Οι δύο δράστες δεν είχαν συλληφθεί ακόμα. Αυτό έγινε

ύστερα από έξι εβδομάδες, όταν χάρη στις προσπάθειες μιας ομάδας αστυνομικών με επικεφαλής τον Άνταμς Ντιού εντοπίστηκαν στο Λας Βέγκας από ένα περιπολικό και οδηγήθηκαν στο τοπικό αστυνομικό τμήμα, όπου ανακρίθηκαν και ομολόγησαν την πράξη τους.

Ο εντοπισμός τους δεν ήταν εύκολη δουλειά επειδή, σύμφωνα με το πρωτοσέλιδο άρθρο της εφημερίδας *Star* του Κάνσας Σίτυ, δεν υπήρχαν επαρκή στοιχεία γι' αυτούς:

Οι επιθεωρητές βρίσκονται αντιμέτωποι με την αναζήτηση ενός η περισσότερων δολοφόνων, η πανουργία των οποίων είναι εμφανής, έστω κι αν το κίνητρο παραμένει ασαφές. Διότι ο δράστης ή οι δράστες φρόντισαν: Να κοπεί με προσοχή το καλώδιο και στα δύο τηλέφωνα του σπιτιού...

Τον Καπότε τον απασχολούσε αν το έγκλημα ήταν προμελετημένο ή αν η δολοφονία έγινε εν ψυχρώ. Δεν είχε πειστεί πως το κίνητρο ήταν η ληστεία. Ασφαλώς, οι δύο άνδρες που είχαν αποφυλακιστεί πρόσφατα –στη φυλακή ο ένας πληροφορήθηκε από κάποιον συγκρατούμενό του πως η οικογένεια Κλάττερ ήταν εύπορη–, μπήκαν στο σπίτι για να κλέψουν χρήματα, ωστόσο η αιματοχυσία δεν μπορούσε να αιτιολογηθεί επαρκώς. Έτσι προσπάθησε να εξερευνήσει τις σκοτεινές πλευρές της προσωπικότητάς τους και, με βάση την ψυχοσύνθεσή τους, να αναζητήσει τους λόγους για τους οποίους διέπραξαν το έγκλημα.

Έπειτα από εντατική έρευνα χρόνων, αφού πήρε συνεντεύξεις με πολλούς κατοίκους και αστυνομικούς, και αφού κατάφερε να συναντήσει τους δράστες, τους οποίους επισκέφτηκε κατ' επανάληψη στη φυλακή, ο Καπότε έγραψε το *In cold blood*, ένα αφήγημα-ρεπορτάζ που δημοσιεύτηκε σε συνέχειες στο *New Yorker* το 1965, πριν εκδοθεί σε βιβλίο το 1966. Για να δώσει έμφαση και πειστικότητα στο εγχείρημά του, αφηγήθηκε τη ζωή του Χίκοκ και του Σμιθ, καθώς κι εκείνη των θυμάτων. Επίσης, περιέγραψε σκηνές από την καθημερινότητα των κατοίκων της κομότητας. Εστίασε το ενδιαφέρον του στο παρελθόν των δραστών, στις συνήθειές τους, στις ιδιοτροπίες τους και, κυρίως, στη διακύμανση της σχέσης τους μετά τη διάπραξη του εγκλήματος, όταν διέφυγαν στο Μεξικό με ένα αυτοκίνητο.

NON FICTION NOVEL

Το βιβλίο θεμελίωσε ένα νέο λογοτεχνικό είδος, το non fiction novel, σύμφωνα με την ορολογία που ο ίδιος ο Τρούμαν Καπότε επέβα-

Ο Ρόμπερτ Μπλέικ και ο Σκοτ Γουίλσον, που υποδύθηκαν τον Πέρρυ Σμιθ και τον Ντικ Χίκοκ, τους δύο φονιάδες του Χόλκομπ, στην ταινία του Ρίτσαρντ Μπρουκς *En ψυχρώ (In Cold Blood)*, που γυρίστηκε το 1967, στηριγμένη στο ομώνυμο βιβλίο του Τρούμαν Καπότε.

λε. Πρόκειται για την αφήγηση πραγματικών γεγονότων και την εξιστόρηση της δράσης υπαρκτών ανθρώπων με την τεχνική του μυθιστορηματος. Έτσι, οι δύο δολοφόνοι, ο Έντουαρντ Πέρρυ Σμιθ κι ο Ρίτσαρντ Ντικ Χίκοκ, έγιναν λογοτεχνικοί ήρωες. Και η φήμη του Καπότε, που ανέλαβε το ρόλο του αφηγητή του εγκλήματός τους, εκτοξεύτηκε στα ύψη.

Αμέσως στον λογοτεχνικό χώρο προκλήθηκαν θεμελιώδη ερωτήματα: το βιβλίο είναι ρεπορτάζ, ντοκουμέντο ή έργο τέχνης; Σημαντικοί κριτικοί το χαρακτήρισαν αριστούργημα, βιβλίο πρωτοπορικό στο είδος του. Ωστόσο, άλλοι κριτικοί επέκριναν το εγχείρημα, επισημαίνοντας πως ορισμένα μέρη του βιβλίου που περιλαμβάνουν σημαντικές λεπτομέρειες για το έγκλημα διέφεραν από τα πραγματικά γεγονότα. Επίσης, υποστήριξαν πως οι διάλογοι στο βιβλίο δεν είναι όλοι αυθεντικοί. Η ιστορία της σφαγής απέκτησε παγκοσμιότητα όταν μεταφέρθηκε στον κινηματογράφο. Πράγματι, το *En ψυχρώ* έγινε ταινία από τον Ρίτσαρντ Μπρουκς το 1967, ενώ, αργότερα, το 2005, ο σκηνοθέτης Μπένετ Μίλλερ γύρισε την ταινία *Καπότε* που έχει κεντρικό θέμα το έγκλημα στο Χόλκομπ και τη σχέση του συγγραφέα με τον Πέρρυ Σμιθ: τον ερωτεύτηκε ή μήπως τον εκμεταλλεύτηκε;

Το βιβλίο αρχίζει με την περιγραφή της άγνωστης στους πολλούς κομότητας:

Το χωριό του Χόλκομπ στέκει ψηλά στους σιτοβολώνες του δυτικού Κάνσας – μια μοναχική περιοχή που οι υπόλοιποι κάτοικοι του Κάνσας αποκαλούν «πέρα κει». Σε απόσταση εκατό περίπου χιλιομέτρων ανατολικά απ' τα σύνορα με το Κολοράντο, η ύπαιθρος, με τον ψυχρό γαλανό ουρανό της και τον καθάριο αέρα της ερήμου, έχει μιαν ατμόσφαιρα που προσεγγίζει περισσότερο την Άγρια Δύση παρά τις μεσοδυτικές πολιτείες. Η προφορά των ντόπιων έχει την ακαθωπή τραχύτητα του λιβαδιού, μιαν έρρινη χροιά χειρώνακτα του ράντσου, και πολλοί απ' τους άντρες φορούν στενά ψηλοκάβαλα παντελόνια, καουμπούκια καπέλα και μπότες με τακούνι κι αιχμηρή μύτη. (σελ. 17)

Στο τέλος του βιβλίου παρακολουθούμε τον απαγχονισμό των δύο δραστών που ανέβηκαν στο κρίωμα σχεδόν αδιάφοροι, χωρίς να δειλιάσουν –ο ένας μάλιστα χαμογελούσε και μασούσε τσίχλα–, ενώ οι αυτόπτες μάρτυρες σχολίαζαν τη συμπεριφορά τους. Η ιστορία τελειώνει με τη συνάντηση του αστυνομικού Άλβιν Άνταμς Ντιού, ο οποίος έκανε τις έρευνες για την εξιχνίαση της σκοτεινής υπόθεσης, και της Σου, μιας φίλης της σφαγασθείσας Νάνσυ Κλόττερ:

«Κι εγώ χάρηκα, Σού. Καλή τύχη σε όλα», φώναξε στο κατόπι της καθώς η Σου χάρηκε στο μονο-

πάτι, ένα όμορφο κορίτσι που βάδιζε βιαστικά, με τα μεταξένια του μαλλιά να κυματίζουν και να λάμπουν –όπως θα μπορούσε να 'ταν και η Νάνσυ. Κι έπειτα, γυρνώντας στο σπίτι, ο Ντιού προχώρησε προς τα δέντρα και τον ίσκιο τους, αφήνοντας πίσω του τον απέραντο ουρανό και τον ψίθυρο του ανέμου στο σιτάρι που θρόιζε. (σελ. 484)

ΕΝΑ ΑΞΕΠΕΡΑΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Τι είναι τελικά το *En ψυχρώ*; Μερικοί αποφάνθηκαν πως είναι η καταβύθιση του συγγραφέα στα βάθη της ψυχής του ενός εκ των φονιάδων, του Σμιθ, και ταυτόχρονα η ενδοσκόπηση του εαυτού του. Μπορεί να είναι κι έτσι. Σίγουρα, το βιβλίο έφερε κάτι καινούργιο στην αμερικανική λογοτεχνία, αφού αρκετοί επιχειρήσαν να μιμηθούν το αφηγηματικό στυλ του συγγραφέα του. Κάποιοι είπαν πως ο Καπότε γοητεύτηκε από τον Σμιθ, τον οποίο περιέγραψε ως τον πιο συναισθηματικό από τους δύο. Άλλοι ισχυρίστηκαν πως ο Καπότε ταυτίστηκε με τον Σμιθ και φάνηκε να βρίσκει πολλά κοινά σημεία μαζί του, αφού αμφότεροι είχαν τραυματική παιδική ηλικία. Επιπλέον, γράφτηκε ότι στο βιβλίο απηχούνται οι απόψεις του Καπότε για την κατάργηση της θανατικής ποινής –βλέπουμε τον Ντιού να πιστεύει πως η θανατική ποινή αποτρέπει τα εγκλήματα, ωστόσο στην περίπτωση του Σμιθ αμφιβάλλει γι' αυτό, διότι ο συγκεκριμένος δολοφόνος «είχε μια ποιότητα».

Ατυχώς, ο συγγραφικός θρίαμβος του Καπότε δεν είχε συνέχεια, αφού έκτοτε δεν κατάφερε να γράψει κάτι εξ ίσου ενδιαφέρον και συναρπαστικό. Το *En ψυχρώ* πρόσφερε στον συγγραφέα του τη δημοσιότητα και τη δόξα για την οποία πάλευε μια ζωή, αλλά δεν του χάρισε την ευτυχία. Ο Καπότε έλπισε να τιμηθεί με το βραβείο Πούλτζερ, μα δεν το πήρε και απογοητεύτηκε. Πέθανε το 1984 στο Λος Άντζελες από προβλήματα στο σκώτι εξ αιτίας του αλκοόλ και από την παρατεταμένη χρήση ναρκωτικών.

Πολλά χρόνια αργότερα, το *En ψυχρώ* αποτέλεσε το πρότυπο για το γράψιμο ενός παρόμοιου βιβλίου από τον Τζαίμς Ελλρόν: το βιβλίο αυτό έχει τίτλο *Τα σκοτάδια μου* (στα ελληνικά, σε μετάφραση του Ανδρέα Αποστολίδη, εκδ.

Άγρα). Η μητέρα του συγγραφέα, η Τζην Ελλρόν, η οποία δολοφονήθηκε άγρια στο Λος Άντζελες τον Ιούνιο 1958, έγινε ηρώδα σ' ένα βιβλίο του γιου της. Ο δολοφόνος δεν βρέθηκε ποτέ κι η υπόθεση έκλεισε. Ο Τζαίημς Ελλρόν ήταν δέκα χρονών όταν πέθανε η μητέρα του. Το πένθος του για την απώλειά της τον οδήγησε να γίνει συγγραφέας προκλητικών αστυνομικών μυθιστορημάτων.

Στα χνάρια του Τρούμαν Καπότε έχει βαδίσει και ο Βασίλης Βασιλικός, ο οποίος έγραψε το μυθιστόρημα Ζ, που κυκλοφόρησε με υπό-

τιλο «Φανταστικό ντοκουμανταίρ ενός εγκλήματος». Το θέμα του Ζ ήταν, ως γνωστόν, η δολοφονία στη Θεσσαλονίκη του βουλευτή της Αριστεράς Γρηγόρη Λαμπράκη τον Μάιο του 1963. Ο Βασιλικός δεν έχει κρύψει την επιρροή του:

Στηρίχθηκα πάνω στο πλούσιο προανακριτικό υλικό, στα ρεπορτάζ των εφημερίδων, αλλά δεν μπορούσα να γράψω το βιβλίο. Εκείνη την εποχή κυκλοφόρησε το *En ψυχρώ* του Καπότε. Το ρούφηξα στα αγγλικά, μου άνοιξε νέους αφηγηματι-

κούς δρόμους.¹

Άλλο ελληνικό μυθιστόρημα, βασισμένο σε πραγματική ιστορία, είναι το *Μυρίζει αίμα* του Γιάννη Ράγκου, που αναφέρεται στην εγκληματική δράση των γερμανών κακοποιών Χέρμαν Ντουφτ και Χανς Μπασενάουερ, οι οποίοι το 1969 μπήκαν στην Ελλάδα και άρχισαν να ληστεύουν και να δολοφονούν.

Σήμερα, το *En ψυχρώ* εξακολουθεί να διαβάζεται και να ξαναδιαβάζεται, να μεταφράζεται και να αναλύεται. Στο Χόλκομπ, πάντως, λίγοι μιλούν για το έγκλημα, άλλωστε

οι περισσότεροι από εκείνους που έζησαν τα γεγονότα δεν βρίσκονται πλέον στη ζωή. Από τους κατοίκους του, ελάχιστοι έχουν διαβάσει το βιβλίο, το οποίο όμως γνωρίζουν αρκετοί αναγνώστες από όλον τον κόσμο που πηγαίνουν στο Κάνσας και επισκέπτονται από περιέργεια την κωμόπολη για να δουν το σπίτι του τρόμου –για ένα διάστημα ήταν μουσείο–, αντιμετωπίζοντας τη δυσφορία των ντόπιων. ■

1. Εφημερίδα *Ελευθεροτυπία*, 23/6/2007.